

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ડી. આર. એન. આઈ. એમ, આઈ. પી. એસ.

વિરુદ્ધ

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા

૫ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૭

[મુખ્ય ન્યાયાધીશ કે. સુબ્બા રાવ, ન્યાયમૂર્તિ જે. સી. શાહ, ન્યાયમૂર્તિ એસ.

એમ. સિકરી, ન્યાયમૂર્તિ વી. રામાસ્વામી અને ન્યાયમૂર્તિ સી. એ. વૈદ્યલિંગમ]

દીવાની સર્વિસ-ભારતીય પોલીસ સેવા (વરિષ્ઠતાનું નિયમન) નિયમો,

૧૯૫૪, આર. ૩-બઢતી દ્વારા નિયુક્ત અધિકારી-શ્રેષ્ઠતા, કેટલું નિર્ધારિત.

હેઠળ આર. ૩ ભારતીય પોલીસ સેવા (વરિષ્ઠતાનું નિયમન) નિયમો, ૧૯૫૪ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ. ૩(૧) અખિલ ભારતીય સેવા અધિનિયમ, ૧૯૫૧ મુજબ, ભારતીય પોલીસ સેવાના અધિકારીઓની વરિષ્ઠતા નક્કી કરવાની રીત નીચે મુજબ છે: અધિકારીઓને નીચેની શ્રેણીઓમાં વહેંચવામાં આવ્યા છે:(૧) જેઓ નિયમોની શરૂઆતમાં સેવામાં હતા, અને (૨) નિયમોની શરૂઆત પછી સેવામાં નિમણૂક પામેલા લોકો. બીજી શ્રેણીને બે પેટા વર્ગોમાં વહેંચવામાં આવી છે:((ક) સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના પરિણામે નિમણૂક પામેલા અધિકારીઓ અને (ખ) આર. અનુસાર બઢતી દ્વારા નિમણૂક પામેલા અધિકારીઓ. ૯ ભરતીના નિયમો. હોદ્દાની ફાળવણીનું વર્ષ જે તેની વરિષ્ઠતા નક્કી કરે છે, તે આર અનુસાર નક્કી કરવામાં આવે છે. ૩(૩)(એ) અથવા (બી). પરંતુ જો કોઈ અધિકારીએ કોઈ પણ અધિકારીની સ્પર્ધા દ્વારા સેવામાં ભરતી કરવામાં આવી હોય તે તારીખની અગાઉની તારીખથી વરિષ્ઠ હોદ્દા પર સતત ફરજ બજાવવાનું શરૂ કર્યું હોય, તો ફાળવણીનું વર્ષ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પરંતુ (૧) થી આર હેઠળ કામચલાઉ રીતે નક્કી કરવાનું હતું. ૩(૩)(બી), અને પરંતુ (૨) થી આર હેઠળ. ૩(૩)((ખ) ભારતીય પોલીસ સેવા (બઢતી દ્વારા નિમણૂક) નિયમોની જરૂરિયાતો અનુસાર તૈયાર કરવામાં આવેલી પસંદગી યાદીમાં અધિકારીનું નામ સામેલ કરવાની તારીખ પહેલાનો કાર્યકાળ. જો જાહેર સેવા આયોગ સાથે પરામર્શ કરીને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આવા સમયગાળાને મંજૂરી આપવામાં આવી હોય તો જ તેની ગણતરી કરવામાં આવશે.

અપીલકર્તા જૂન ૧૯૪૭થી એટલે કે સ્પર્ધા દ્વારા ભરતી કરાયેલા કોઈ પણ અધિકારીની તારીખ પહેલાની તારીખથી પોલીસ અધિક્ષક તરીકે કાર્યરત હતા અને વરિષ્ઠતા નિયમોની શરૂઆત પછી ૧૯૫૫માં બઢતી દ્વારા ભારતીય પોલીસ સેવામાં તેમની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. તેમનું નામ ૧૯૫૬માં પસંદગી યાદીમાં સામેલ કરવામાં આવ્યું હતું. સરકારે રપમી ઓગસ્ટ, ૧૯૫૫ના રોજ એક આદેશ પસાર કર્યો હતો કે ભારતીય પોલીસ સેવામાં બઢતી પામેલા અધિકારીઓને ૧૯મી મે, ૧૯૫૧થી જ તેમના સતત હોદ્દાનો લાભ મળવો જોઈએ. અપીલકર્તાએ કલમ ૨૨૬ હેઠળ અરજી દ્વારા આદેશને પડકાર્યો હતો, કારણ કે જૂન ૧૯૪૭ થી મે ૧૯૫૧ સુધીનો તેમનો કાર્યકાળ તેમની વરિષ્ઠતા નક્કી કરવાના હેતુથી બાકાત રાખવામાં આવ્યો છે. વડી અદાલતે અરજીને રદ કરી હતી.

આ અદાલતમાં અપીલમાં,

ઠેરવ્યું: રપમી ઓગસ્ટ, ૧૯૫૫ના વિવાદિત આદેશને રદ કરવો જોઈએ અને કેન્દ્ર સરકારે કાયદા અનુસાર અપીલકર્તાની ફાળવણીનું વર્ષ અને વરિષ્ઠતા નક્કી કરવાનો નિર્દેશ આપવો જોઈએ.

૧૯મી મે ૧૯૫૧ની તારીખ, એક ફૂત્રિમ અને મનસ્વી તારીખ હતી, જેને આર માટે પ્રથમ અને બીજા પરંતુની અરજી સાથે કોઈ લેવાદેવા નહોતી. ૩(૩). ભારતીય વહીવટી સેવા માટે તેની કેટલીક સુસંગતતા છે, પરંતુ તે ભારતીય પોલીસ સેવા માટે શા માટે લાગુ થવી જોઈએ તે પર્યાપ્ત રીતે સમજાવવામાં આવ્યું નથી. બે જોગવાઈઓ હેઠળ, કેન્દ્ર સરકારે તમામ સંબંધિત તથ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને જાહેર સેવા આયોગ સાથે પરામર્શ કરીને કાર્યકાળના સમયગાળાને મંજૂરી આપ્યા પછી અથવા મંજૂરી ન આપ્યા પછી ફાળવણીનું વર્ષ કામચલાઉ નક્કી કરવાનું હતું. કેન્દ્ર સરકાર કોઈ તારીખ પસંદ કરી શકતી નથી અને એમ કહી શકતી નથી કે તે તારીખ પહેલાનો સમયગાળો બીજી જોગવાઈમાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે નહીં. [૩૩૧ બી, ઇ-જી]

(૨) એ હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને કે તેઓ આઠ વર્ષ સુધી ફરજ બજાવતા હતા, કે તેઓ ક્યારેય પાછા ફર્યા ન હતા અને જ્યારે ખાલી જગ્યાઓ પડી ત્યારે તેમની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. એવું માની શકાતું નથી કે અપીલકર્તાની સતત કામગીરી એ માત્ર કામચલાઉ અથવા સ્થાનિક અથવા વિરામ-અંતરની વ્યવસ્થા છે, જે સમજૂતી ૧ થી ૪ ના અર્થમાં છે. ૩ (૩) (બી). [૩ ૩૨ જી]

દીવાની અપીલીય હકૂમત: દીવાની અપીલ નંબર ૩૭૧/૧૯૬૫.

દીવાની રિટ નંબર, ૫૦૭-ડી/૧૯૬૧માં દિલ્હી ખાતેની પંજાબ વડી અદાલત સર્કિટ બેન્ચના ૮ ડિસેમ્બર, ૧૯૬૧ના ચુકાદા અને આદેશ સામે વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ.

અપીલકર્તા વતી બી. આર. એલ. આયંગર, બી. દત્તા, ઓ. સી. માથુર અને રવિંદર નારાયણ.

સામાવાળા માટે એન. એસ. બિંદ્રા, આર. ગણપતિ ઐયર અને આર. એસ. સચ્ચે.

મધ્યસ્થી માટે બાસુદેવ પ્રસાદ, કે. રાજેન્દ્ર ચૌધરી અને કે. આર. ચૌધરી.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ સીકરી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

વિશેષ રજા દ્વારા આ અપીલ દિલ્હી ખાતે પંજાબ વડી અદાલતની સર્કિટ બેન્ચના ચુકાદા સામે નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે, જેમાં અપીલકર્તા ડી. આર. નિમ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજીને

મર્યાદિત રીતે ફગાવી દેવામાં આવી છે. અપીલકર્તાએ આ અરજીમાં ભારત સરકાર (ગૃહ મંત્રાલય) દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા રપ. ૦૮. ૧૯૫૫ તારીખના આદેશનો આક્ષેપ કર્યો હતો-ત્યારબાદ આ આદેશને કાયદા અને બંધારણની કલમ ૧૪ની વિરુદ્ધ ગણાવ્યો હતો.

વિવાદિત આદેશની માન્યતા નક્કી કરવા માટે સંબંધિત તથ્યો નીચે મુજબ છે:૧૯૩૮માં યોજાયેલી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના પરિણામે અપીલકર્તાની યુ. પી. પોલીસ સેવામાં નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. સમય જતાં તેમને રપ. ૦૬. ૧૯૪૭ થી અસરકારક રીતે કાર્યકારી પોલીસ અધિક્ષક તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. જ્યાં સુધી તેમની ઉત્તર પ્રદેશના ભારતીય પોલીસ સેવા કેડરના બઢતી ક્વોટા સામે ભારતીય પોલીસ સેવામાં નિમણૂક ન થઈ ત્યાં સુધી તેમણે ફરજ બજાવવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું. ભારતીય પોલીસ સેવામાં તેમની નિમણૂક થઈ ત્યાં સુધીમાં ભારતીય પોલીસ સેવાને સંચાલિત કરતા વિવિધ નિયમો અને નિયમો કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પેટા- એસ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને બહાર પાડવામાં આવ્યા હતા. (૧) એસ અખિલ ભારતીય સેવા અધિનિયમની કલમ ૩ (૧૯૫૧નો એલએક્સઆઈ). અમે ખાસ કરીને ભારતીય પોલીસ સેવા (વરિષ્ઠતાનું નિયમન) નિયમો, ૧૯૫૪ સાથે સંબંધિત છીએ, જેને હવે પછી વરિષ્ઠતા નિયમો તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. અપીલકર્તાની વરિષ્ઠતા આ વરિષ્ઠતા નિયમો હેઠળ નક્કી કરવી પડશે. વરિષ્ઠતાના નિયમો હેઠળ

કરવાની પ્રથમ બાબત એ છે કે અપીલકર્તાની ફાળવણીનું વર્ષ નક્કી કરવું. અપીલકર્તા દાવો કરે છે કે વિવાદિત આદેશની અરજી દ્વારા તેમને ફાળવણીનું ખોટું વર્ષ આપવામાં આવ્યું છે, જે તેમના મતે રદબાતલ આદેશ છે. ફાળવણીના વર્ષની સોંપણી સાથે સંબંધિત નિયમ ૩ નીચે મુજબ વાંચે છે:—

"૩. ફાળવણીના વર્ષની સોંપણી. – (૧) દરેક અધિકારીને હવે પછી આ નિયમમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ અનુસાર ફાળવણીનું એક વર્ષ સોંપવામાં આવશે.

(૨) આ નિયમોની શરૂઆતમાં સેવામાં રહેલા અધિકારીની ફાળવણીનું વર્ષ તે જ રહેશે જે તેમને સોંપવામાં આવ્યું હોય અથવા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ નિયમોની શરૂઆત પહેલાં તરત જ અમલમાં રહેલા આદેશો અને સૂચનાઓ અનુસાર તેમને સોંપવામાં આવી હોય:

પરંતુ ભરતી નિયમોની કલમ ૯ અનુસાર નિયુક્ત અધિકારીની ફાળવણીનું વર્ષ આ નિયમોની શરૂઆત પહેલાં નક્કી કરવામાં આવ્યું ન હોય તો, તેનું ફાળવણીનું વર્ષ પેટા-કલમ (બી) ની જોગવાઈ અનુસાર નક્કી કરવામાં આવશે. (૩) આ હેતુ માટે અને આ હેતુ માટે, આવા અધિકારીએ વરિષ્ઠ હોદ્દામાં ફરજ બજાવી હોવાનું

ત્યારે જ માનવામાં આવશે જ્યારે અને જે સમયગાળા માટે તેને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આયોગ સાથે પરામર્શ કરીને આવી ફરજ બજાવવા માટે મંજૂરી આપવામાં આવી હોય.

૩. આ નિયમો લાગુ થયા પછી સેવામાં નિયુક્ત અધિકારીની ફાળવણીનું વર્ષ,

(ક) જ્યાં અધિકારીની સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના પરિણામો પર સેવામાં નિમણૂક કરવામાં આવે છે, તે પછીના વર્ષે કે જેમાં આવી પરીક્ષા યોજાઈ હતી;

(ખ) જ્યાં અધિકારીની નિમણૂક ભરતી નિયમોની કલમ ૯ અનુસાર બઢતી દ્વારા સેવામાં કરવામાં આવે છે, ત્યાં તે નિયમોના નિયમ ૭ અનુસાર સેવામાં ભરતી કરાયેલા અધિકારીઓમાં સૌથી જુનિયરની ફાળવણીનું વર્ષ, જેમણે વરિષ્ઠ હોદ્દા પર સતત ફરજ બજાવી હતી.

પરંતુ, ભરતી નિયમોની કલમ ૯ અનુસાર સેવામાં નિમણૂક પામેલા અધિકારીની નિમણૂકનું વર્ષ, જેમણે તે નિયમોની કલમ ૭

અનુસાર સેવામાં નિમણૂક પામેલા કોઈ પણ અધિકારીની નિમણૂકની તારીખ પહેલાંની તારીખથી વરિષ્ઠ હોદ્દા પર સતત નિમણૂક કરવાનું શરૂ કર્યું હોય, તે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સંબંધિત રાજ્ય સરકાર સાથે પરામર્શ કરીને કામચલાઉ ધોરણે નક્કી કરવામાં આવશે.

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે ભરતી નિયમોની કલમ ૯ અનુસાર આ નિયમો શરૂ થયા પછી સેવામાં નિમણૂક પામેલા અધિકારીએ ભરતી નિયમોની કલમ ૯ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા ભારતીય પોલીસ સેવા (બઢતી દ્વારા નિમણૂક) નિયમોની જરૂરિયાતો અનુસાર તૈયાર કરવામાં આવેલી પસંદગી યાદીમાં તેનું નામ સામેલ કરવામાં આવે તે તારીખ પહેલાં વરિષ્ઠ હોદ્દા પર સતત ફરજ બજાવી હોવાનું માનવામાં આવશે, જો તે તારીખ પહેલાંના આવા કાર્યકાળના સમયગાળાને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કમિશન સાથે પરામર્શ કરીને મંજૂરી આપવામાં આવે.

સમજૂતી ૧ . – એક અધિકારી ચોક્કસ તારીખથી વરિષ્ઠ હોદ્દામાં સતત કાર્યરત હોવાનું માનવામાં આવશે જો તે તારીખથી વરિષ્ઠ ગ્રેડમાં તેની પુષ્ટિ થવાની તારીખ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન તે સંપૂર્ણપણે કામચલાઉ અથવા સ્થાનિક વ્યવસ્થા

સિવાય વરિષ્ઠ હોદ્દો તરીકે કોઈ વિરામ અથવા ફેરબદલ વિના ચાલુ રહે છે.

સમજૂતી ૨. – એક અધિકારીને કોઈ પણ સમયગાળા દરમિયાન વરિષ્ઠ હોદ્દા પર ફરજ બજાવતા અધિકારી તરીકે ગણવામાં આવશે, જેના સંદર્ભમાં સંબંધિત રાજ્ય સરકાર પ્રમાણિત કરે છે કે તેણે આ રીતે ફરજ બજાવી હોત, પરંતુ રજા પર અથવા કોઈ વિશેષ હોદ્દા પર નિમણૂક અથવા અન્ય કોઈ અપવાદરૂપ સંજોગોમાં તેની ગેરહાજરી માટે.

પેટા-નિયમ (૧) સ્પષ્ટપણે ફાળવણીના વર્ષની સોંપણીના હેતુઓ માટે આર ૩ ને નિયંત્રક નિયમ બનાવે છે. નિયમ પછી અધિકારીઓને બે વર્ગોમાં વિભાજિત કરે છે: (૧) નિયમોની શરૂઆત વખતે ભારતીય પોલીસ સેવામાં અધિકારી અને (૨) નિયમોની શરૂઆત પછી ભારતીય પોલીસ સેવામાં નિયુક્ત અધિકારી. અમે બીજી શ્રેણીથી ચિંતિત છીએ કારણ કે અપીલકર્તાની ૧૯૫૫માં ભારતીય પોલીસ સેવામાં નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. બીજી શ્રેણીને ફરીથી બે પેટા-શ્રેણીઓમાં વહેંચવામાં આવી છે: (ક) સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના પરિણામે સેવામાં નિમણૂક પામેલા અધિકારી અને (ખ) ભરતી નિયમોની કલમ ૯ અનુસાર બઢતી દ્વારા સેવામાં નિમણૂક પામેલા અધિકારી. અપીલકર્તાની બઢતી

દ્વારા સેવામાં નિમણૂક કરવામાં આવી હોવાથી, અમે બીજી પેટા-શ્રેણી સાથે સંબંધિત છીએ. અપનાવવામાં આવેલી ફોર્મ્યુલા નીચે મુજબ કામ કરે છે:પહેલા સ્પર્ધા દ્વારા સેવામાં ભરતી કરાયેલા અધિકારીઓમાં સૌથી નાના અધિકારીની ફાળવણીનું વર્ષ શોધો, જેમણે અપીલકર્તાની ફરજ બજાવવાની શરૂઆતની તારીખ પહેલાની તારીખથી વરિષ્ઠ હોદ્દા પર સતત ફરજ બજાવી હતી. આપણે ફરીથી ઉલ્લેખ કરી શકીએ કે અપીલકર્તાએ રૂ. ૦૬. ૧૯૪૭ પર પોલીસ અધિક્ષક તરીકે ફરજ બજાવવાનું શરૂ કર્યું હતું. પરંતુ, પ્રથમ જોગવાઈ અનુસાર, જો અપીલકર્તાએ સ્પર્ધા દ્વારા ભરતી કરાયેલા કોઈ અધિકારીની તારીખ પહેલાની તારીખથી વરિષ્ઠ હોદ્દા પર સતત ફરજ બજાવવાનું શરૂ કર્યું હોય તો તેની ફાળવણી કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કામચલાઉ ધોરણે નક્કી કરવી પડતી હતી. આ કેસની હકીકતો અનુસાર, પ્રથમ જોગવાઈ લાગુ પડે છે, વરિષ્ઠતા નિયમોના આર. ૩ (૩) (બી) માં આપવામાં આવેલ પરીક્ષણ નહીં. બીજો પરંતુક કાર્યકારી સમયગાળાને બે વર્ગોમાં વિભાજિત કરીને પ્રથમ જોગવાઈની કામગીરીને મર્યાદિત કરે છે:પ્રથમ, પસંદગી યાદીમાં અધિકારીના સમાવેશની તારીખ પહેલાનો સમયગાળો અને બીજું, તે તારીખ પછીનો સમયગાળો. પ્રથમ સમયગાળાની ગણતરી ત્યારે જ થઈ શકે છે જ્યારે આયોગ સાથે પરામર્શ કરીને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આવા સમયગાળાને મંજૂરી આપવામાં આવે. અપીલકર્તાનું નામ ૧૯૫૬ની પસંદગી યાદીમાં સામેલ કરવામાં આવ્યું હતું. આથી,

અપીલકર્તાના કિસ્સામાં ૧૯૫૬ પહેલાના સમયગાળાને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આયોગ સાથે પરામર્શ કરીને મંજૂરી આપવી પડતી હતી.

આપણે અહીં નિયમ ૩ના સ્પષ્ટીકરણ ૧ ની નોંધ લઈ શકીએ છીએ, કારણ કે ભારત સરકાર એમ પણ કહે છે કે અપીલકર્તાએ કામચલાઉ અથવા સ્થાનિક વ્યવસ્થા તરીકે સતત ફરજ બજાવી હતી. અમે આ પાસાને પછીથી જોઈશું, પરંતુ હાલમાં અમે ધારીએ છીએ કે ભારત સરકારની દલીલમાં કોઈ બળ નથી અને સમજૂતી વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડતી નથી. તેથી, નિયમ અનુસાર કેન્દ્ર સરકારે ૧૯૫૯ પહેલાં અપીલકર્તાના કાર્યકાળના સમયગાળાને મંજૂરી આપ્યા પછી અથવા મંજૂરી ન આપ્યા પછી ફાળવણીનું વર્ષ કામચલાઉ નક્કી કરવું પડ્યું હતું. ભારત સરકારનું કહેવું છે કે તેમણે વિવાદિત આદેશ જારી કરીને આ નક્કી કર્યું છે, જેનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:

"ભારત સરકારે હવે પંચની સંમતિ સાથે નિર્ણય લીધો છે કે જે રાજ્ય દીવાની સર્વિસ અધિકારીઓ ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧ પહેલાં કાર્યરત હતા, પરંતુ તે તારીખ પછી ભારતીય વહીવટી સેવામાં નિમણૂક કરવામાં આવી છે, તેમને વરિષ્ઠતાના નિર્ધારણના હેતુઓ માટે, ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧ થી અસર સાથે વરિષ્ઠ હોદ્દાઓમાં તેમની સતત કામગીરીનો લાભ આપવામાં આવશે. આ જ નિર્ણય ૧૯. ૦૫.

૧૯૫૧ પછી ભારતીય પોલીસ સેવામાં બઢતી પામેલા રાજ્ય પોલીસ અધિકારીઓના કિસ્સામાં પણ લાગુ થશે.”

જ્યાં સુધી અપીલકર્તાની વાત છે, આ નિર્ણયનું પરિણામ એ છે કે વરિષ્ઠતાના નિર્ધારણના હેતુથી રપ. ૦૬. ૧૯૪૭ થી ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧ સુધી પોલીસ અધિક્ષક તરીકે કાર્યનો સમયગાળો બાકાત રાખવામાં આવ્યો છે. તારીખ ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧ શા માટે પસંદ કરવામાં આવી હતી તે ભારત સરકાર દ્વારા પારસમાં નીચેની શરતોમાં સમજાવવામાં આવી છે. ૮ અને સોગંદનામાના ૯, તારીખ ૧૫. ૦૫. ૧૯૬૬:

“(૮) જ્યારે આ વિવિધ બિનપરંપરાગત સ્ત્રોતો દ્વારા સેવામાં ભરતી વર્ષોથી કરવામાં આવી રહી હતી, ત્યારે વરિષ્ઠતા અને ફાળવણીના વર્ષ નક્કી કરવાના પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને દરેક અધિકારીની વરિષ્ઠતા અને ફાળવણીનું વર્ષ અને ભરતીની દરેક શ્રેણી માટે વિગતવાર પ્રક્રિયા કેવી રીતે નક્કી કરવી તે સૂચવતી સૂચનાઓ રર. ૦૬. ૧૯૫૧ તારીખે જારી કરવામાં આવી હતી. આ પત્રનો ઉદ્દેશ અપીલ પેપર બુકમાં જોવા મળે છે. એવું કહી શકાય કે આ પત્રના મુદ્દા સાથે વરિષ્ઠતાના નિર્ધારણ માટેના સિદ્ધાંતો અને આ તારીખ પહેલાં સેવામાં ભરતી કરાયેલા અધિકારીઓની

ફાળવણીના વર્ષને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું હતું અને તેને સ્થિર કરવામાં આવ્યું હતું.

(૯) આ તબક્કે, એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે અહીં હજુ પણ કેટલાક રાજ્ય પોલીસ સેવા અધિકારીઓ હતા જેમણે અગાઉના વર્ષોમાં સેવા માટે કરવામાં આવેલી વિવિધ ભરતીઓમાં લાયકાત મેળવી ન હતી અને અધિકારીઓની અછતને કારણે વરિષ્ઠ હોદ્દાઓ પર રહેવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું. એ પણ સમજાયું હતું કે, જો વરિષ્ઠતા અને ફાળવણીના વર્ષ નક્કી કરવા માટે, આવા કિસ્સાઓમાં સતત હોદ્દાની તારીખનો સિદ્ધાંત લાગુ કરવામાં આવે, તો આવા રાજ્ય પોલીસ સેવા અધિકારીઓ કે જેમને અગાઉના પ્રસંગોએ નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા, તેઓ નિયમિત બઢતી ક્વોટા દ્વારા સેવામાં આખરે સામેલ થઈ જશે, જેઓ અગાઉના વર્ષોમાં યોજાયેલી બઢતી અને વિશેષ ભરતી સમયે તેમની પસંદગીમાં પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા તેમની સરખામણીમાં વધુ વરિષ્ઠતા અને ફાળવણીના વર્ષ માટે હકદાર બનશે. આવા પ્રસંગોએ પસંદ કરાયેલા લોકો માટે આ એક ખૂબ જ વિસંગત સ્થિતિ હોત, જેઓ આવી પસંદગી સમયે નકારી કાઢવામાં આવેલા લોકો કરતા પોતાને જુનિયર ગણાતા. રાજ્યો સાથે અને સંઘ લોક સેવા આયોગ સાથે પરામર્શ કરીને, તેથી એવો નિર્ણય

લેવામાં આવ્યો હતો કે ૧૯મી મે, ૧૯૫૧ પછી સેવામાં નિયુક્ત થયેલા રાજ્ય પોલીસ સેવા અધિકારીઓના કિસ્સામાં, આ તારીખ પહેલાંની તેમની કામગીરી વરિષ્ઠતા અને ફાળવણીના વર્ષના હેતુઓ માટે ગણાશે નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો આ તારીખ પહેલાંની આવી તમામ કામગીરીને આકસ્મિક ગણવામાં આવશે. એવું પણ અનુભવાયું હતું કે ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧ એ તારીખ હતી કે જેના પર સેવામાં ભરતી કરવામાં આવેલી અગાઉની તમામ વ્યક્તિઓ માટે ગ્રેડેશન લિસ્ટને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું હતું અને કંઈક અંશે સ્થિર તબક્કામાં જારી કરવામાં આવી હતી, આ એક નિર્ણાયક તારીખ અને કાર્યનિષ્ઠા હોઈ શકે છે, જે પહેલાં તેને આકસ્મિક ગણી શકાય. ઉલ્લેખનીય છે કે આ તારીખ આઈ. એ. એસ. માટે ગ્રેડેશન લિસ્ટને અંતિમ સ્વરૂપ આપવાનો ઉલ્લેખ કરે છે, પરંતુ તે જ સિદ્ધાંતો ભારતીય ઇન્ડ સંહિતા સુધી પણ લંબાવવામાં આવ્યા હોવાથી, તેને નિર્ણાયક તારીખ તરીકે જાળવી રાખવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. તે પુનરાવર્તન કરી શકાય છે કે આ નિર્ણય રાજ્ય સરકારો અને U. P. S. C સાથે પરામર્શ કર્યા પછી લેવામાં આવ્યો હતો. હું કહીશ કે આ બાબતમાં કોઈ મનસ્વીતા નથી અને આ તમામ સંબંધિત લોકોની સલાહ લીધા પછી અને એક મજબૂત સિદ્ધાંત વિકસાવ્યા પછી કરવામાં આવ્યું હતું, જે એ દ્રષ્ટિકોણ સાથે સુસંગત હશે કે અગાઉના

પ્રસંગે ભરતી માટે પસંદ કરાયેલા લોકોએ એક સિદ્ધાંત લાગુ કરીને, આવા પ્રસંગોએ નકારી કાઢવામાં આવેલા લોકો કરતા જુનિયર ન બનવું જોઈએ. હું એ વાતનો પણ ઉદ્દેશ કરી શકું છું કે આ તારીખ આ શ્રેણીના તમામ અધિકારીઓને સમાન રીતે લાગુ કરવામાં આવી હતી.”

એ નોંધવું જોઈએ કે ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧ તારીખને, શરૂઆતમાં, ભારતીય પોલીસ સેવાઓની ગ્રેડેશન સૂચિને અંતિમ સ્વરૂપ આપવા સાથે કોઈ લેવાદેવા નહોતી કારણ કે તે એક એવી તારીખ હતી જેમાં I. A. S. માટે ગ્રેડેશન સૂચિને અંતિમ સ્વરૂપ આપવાનો સંદર્ભ હતો. વધુમાં આ તારીખ પેરા માં ઉદ્દેશિત વિસંગત સ્થિતિને ટાળવાના પ્રશ્ન સાથે વધુ સુસંગત હોવાનું જણાતું નથી. ૯ સોગંદનામું, ઉપર પુનઃઉત્પાદિત. આ તારીખ દેખીતી રીતે આઈ. એ. એસ. માટે પસંદ કરવામાં આવી હતી કારણ કે આ તારીખે સેવામાં ભરતી કરાયેલા અગાઉના તમામ વ્યક્તિઓ માટે ગ્રેડેશન લિસ્ટને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું હતું અને કંઈક અંશે સ્થિર તબક્કામાં બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ આ તારીખ ભારતીય પોલીસ સેવાને કેમ લાગુ કરવી જોઈએ તે પર્યાપ્ત રીતે સમજાવવામાં આવ્યું નથી. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી બી. આર. એલ. આયંગર ભારપૂર્વક વિનંતી કરે છે કે લોકોનું વર્ગીકરણ કરવા માટે નિર્ણાયક તારીખ તરીકે ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧ ની પસંદગી મનસ્વી અને અતાર્કિક છે. આ બાબતમાં અમે

તેમની સાથે સહમત છીએ. ભારત સરકારના ગૃહ મંત્રાલયના નાયબ સચિવ શ્રી ડી. કે. ગુહાના તારીખ ૯. ૧૨. ૧૯૬૬ ના સોગંદનામામાંથી એવું જણાય છે કે "ભારત સરકારે તાજેતરમાં કાયદા મંત્રાલય સાથે પરામર્શ કરીને નિર્ણય લીધો છે કે ગૃહ મંત્રાલયનો પત્ર નંબર ૨/૩૨/૫૧-AIS, તારીખ ૨૫. ૦૮. ૧૯૫૫, તે SCS/SPS અધિકારીઓને લાગુ પડશે નહીં, જેમની નિમણૂક IAS/IPS (વરિષ્ઠતાનું નિયમન) નિયમો, ૧૯૫૪ની ઘોષણા પહેલા કરવામાં આવી હતી અને તેમના અગાઉના પત્રમાં ઉપરોક્ત પત્ર જારી કરવાની તારીખ લાગુ થશે નહીં. ગૃહ મંત્રાલય અને યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન દ્વારા સતત કામગીરીને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. તે આગળ દેખાય છે કે "બિહારના આઈ. પી. એસ. અધિકારી શ્રી સી. એસ. પ્રસાદના કિસ્સામાં પણ, વરિષ્ઠ હોદ્દાઓમાં સંપૂર્ણ સતત હોદ્દાનો લાભ આપવા અને તે મુજબ તેમના ફાળવણીના વર્ષમાં સુધારો કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે". પરંતુ એવું કહેવામાં આવે છે કે શ્રી નિમની નિમણૂક આઈ. પી. એસ. (વરિષ્ઠતાના નિયમન) નિયમો, ૧૯૫૪ની જાહેરાત પછી, એટલે કે ૨૨. ૧૦. ૧૯૫૫ પર આઈ. પી. એસ. તરીકે કરવામાં આવી હતી અને તારીખ ૨૫. ૦૮. ૧૯૫૫ નો પત્ર જારી થયા પછી પણ તેમનો કેસ આ શ્રેણીમાં આવતો નથી. સરકારના કેસનું ઉપરોક્ત નિવેદન વધુમાં દર્શાવે છે કે તારીખ, ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧, એક કૃત્રિમ અને મનસ્વી તારીખ હતી જેને આર. ૩ (૩) પર પ્રથમ અને બીજા પરંતુકની અરજ સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. આપણને એવું લાગે છે કે કલમ ૩ (૩) ના

બીજા પરંતુક હેઠળ કોઈ ચોક્કસ અધિકારીના કાર્યકાળના સમયગાળાને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા તમામ સંબંધિત તથ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને આયોગ સાથે પરામર્શ કરીને ધ્યાનમાં લેવો અને તેને મંજૂરી આપવી અથવા નામંજૂર કરવી પડશે. કેન્દ્ર સરકાર તેમાંથી કોઈ તારીખ પસંદ કરી શકતી નથી—અને આ કિસ્સામાં તેણે એવું જ કર્યું હોય તેવું લાગે છે—અને એમ કહી શકે છે કે તે તારીખ પહેલાનો સમયગાળો બીજા પરંતુકની અંદર કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે નહીં.

શ્રી અચંગરે અમારી સમક્ષ દલીલ કરી હતી કે નિયમોના યોગ્ય નિર્માણ પર, વરિષ્ઠ હોદ્દામાં હોદ્દાના સમગ્ર સમયગાળાને અપીલકર્તાની વરિષ્ઠતા તરફ ગણવો પડશે. આપણે પહેલેથી જ આ મુદ્દાની ઉપર ચર્ચા કરી છે અને અમારા મતે, આ દલીલમાં કોઈ તથ્ય નથી. આપણે કહ્યું છે તેમ, કેન્દ્ર સરકારે કાર્યકાળના સમયગાળાની મંજૂરીના પ્રશ્ન પર વિચાર કરવો જોઈએ અને સંબંધિત રાજ્ય સરકાર સાથે પરામર્શ કરીને તમામ સંબંધિત સંજોગોને ધ્યાનમાં લીધા પછી કામચલાઉ નિર્ણય લેવો જોઈએ અને ફાળવણીનું વર્ષ નક્કી કરવું જોઈએ.

શ્રી અચંગરે આગળ જે મુદ્દો ઉઠાવ્યો તે એ હતો કે રપ. ૦૮. ૧૯૫૫ તારીખનો પત્ર, કોઈ કાનૂની સત્તા વિનાનો હતો અને નિયમોની વિરુદ્ધ હતો. અમને એવું લાગે છે કે ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧ જેવી કૃત્રિમ તારીખ નક્કી કરવી, જે તારીખ પહેલાં

કાર્યકાળના સમયગાળાને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવશે નહીં તે આર. ૩ની વિરુદ્ધ છે.

શ્રી અચંગરે જે છેલ્લો મુદ્દો ઉઠાવ્યો હતો તે એ હતો કે અપીલકર્તાને કોઈ માન્ય કારણ વગર તેના સમકક્ષો વચ્ચે અસમાન વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો છે. આ મુદ્દો નક્કી કરવો જરૂરી નથી કારણ કે અપીલને આ આધાર પર સ્વીકારવી પડશે કે લોકોનું વર્ગીકરણ કરવા માટે નિર્ણાયક તારીખ તરીકે ૧૯. ૦૫. ૧૯૫૧ ની પસંદગી મનસ્વી અને R. ૩ની વિરુદ્ધ છે.

અમે અગાઉ ભારત સરકાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાને ખુલ્લો મૂક્યો હતો કે અપીલકર્તાની સતત કામગીરી સમજૂતી ૧ થી આર. ૩ ની અંદર કામચલાઉ અથવા સ્થાનિક વ્યવસ્થા હતી. આ ૧૫. ૦૩. ૧૯૬૬ તારીખના સોગંદનામામાં નીચેના નિવેદન દ્વારા ટકાવી રાખવાની માંગ કરવામાં આવી છે:

"જ્યારે આ પદ્ધતિ દ્વારા પણ ખાલી જગ્યાઓ ભરી શકાતી ન હતી, ત્યારે ખુલ્લા બજારમાંથી ભરતીનો આશરો લેવામાં આવતો હતો. આ રીતે સેવામાં ભરતી કરાયેલા તમામ અધિકારીઓની શરૂઆતમાં આઈ. પી. એસ. ના જુનિયર સ્કેલમાં નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. પરિણામ એ આવ્યું કે કેટલાક પરિષ્ઠ હોદ્દાઓ ભરવાના હતા અને

કેટલીક રાજ્ય પોલીસ સેવા અધિકારીઓ કે જેઓ ઉપરોક્ત કોઈપણ ભરતી પદ્ધતિઓ દ્વારા સેવામાં પસંદ કરવામાં આવ્યા ન હતા, તેમને અધિકારીઓની હાલની અછતને ધ્યાનમાં રાખીને, વિરામ-અંતર વ્યવસ્થા તરીકે પરિષ્ઠ હોદ્દાઓ પર ફરજ બજાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. હું કહું છું કે આવા તમામ રાજ્ય પોલીસ સેવા અધિકારીઓ કે જેઓ અધિકારીઓની અછતને કારણે પરિષ્ઠ હોદ્દાઓ પર ફરજ બજાવતા હતા તેઓ મુખ્યત્વે એવા હતા જેમને પ્રમોશન ક્વોટા હેઠળ અથવા કટોકટીની ભરતી હેઠળ આઈ. પી. એસ. માં સમાવવા માટે વિચારણા કરવામાં આવી હતી પરંતુ આવા સમાવેશ માટે યોગ્ય ન હોવાનું જણાયું હતું.”

અપીલકર્તા દ્વારા આ નિવેદનને નકારી કાઢવામાં આવ્યું છે. અમે તેમની સાથે સંમત છીએ કે આવી વિરામ-અંતરાલ વ્યવસ્થા આઠ વર્ષ સુધી ટકી શકતી નથી અને તે દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તાની કેટલીક વ્યક્તિઓના સ્થાને અસ્થાયી ધોરણે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી કારણ કે ત્યારબાદ તેને ક્યારેય પરત કરવામાં આવ્યો નથી. વધુમાં હકીકત એ છે કે જ્યારે ખાલી જગ્યાઓ પડી ત્યારે તેમની આ પદ પર નિમણૂક કરવામાં આવી હતી અને તે માત્ર એક કામચલાઉ વ્યવસ્થા હતી.

પરિણામે અમે અપીલ સ્વીકારીએ છીએ, રપ. ૦૮. ૧૯૫૫ તારીખના વિવાદિત આદેશને રદ કરીએ છીએ અને કેન્દ્ર સરકારને આ ચુકાદા અને કાયદા અનુસાર અપીલકર્તાની ફાળવણીનું વર્ષ અને વરિષ્ઠતા નક્કી કરવા નિર્દેશ આપીએ છીએ. સામાવાળા આ અપીલમાં અપીલકર્તાનો ખર્ચ ચૂકવશે.

અપીલ મંજૂર રાખવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.